

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

IZ VSEBINE:

V Ljubljano v šolo

Komandant

Gosli — partizanska zgodba iz
Zapadne Ukrajine

LETNIK IV

DUNAJ, V SOBOTO, 19. XI. 1949

ŠTEV. 79 (264)

Nova koroška deželna vlada
se je predstavila

V ponedeljek se je sestel koroški deželni zbor, da izvoli deželno glavarja in sestavi novo deželno vlado in razne odseke. Z glasovi SPOe, z glasom edinega KPOe-jevca Tschoffenig-a in nekaterimi glasovi OeVP je bil za deželnega glavarja ponovno izvoljen Ferdinand Wedenig.

Ferdinand Wedenig je eden izmed onih sinov slovenske matere, ki je spoznal, da na Koroškem noben Slovenec ne more doseči kakega višjega čina ali dostojanstva, dokler ostaja zvest svojemu narodu in svojemu materinskemu jeziku in je zato raje krenil po poti narodnega izdajstva. Kakor je nekoč zapisala o njegovem predhodniku Schumyju socialistična „Arbeiterzeitung“. Poleg mnogih vaških veljakov, ki na račun narodnega izdajstva s pomočjo koroških nemških šovinistov uživajo vodilne položaje in so postali z vsemi mogočimi podporami in subvencijami gospodarsko močni, so in bodo ostali Schumy, Wedenig in Ferlitsch v naših očeh — in tako bi jih imenovali v vsakem narodu in v vsakem jeziku, — vedno renegati in so le kot renegati mogli zavzeti tako visoke položaje. Toda niso samo renegati temveč iz vse svoje preteklosti tudi znani pangermani. Če se od časa do časa predstavljajo svetu kot Slovenci, je to samo en primer tiste brezmejno umazane igre, tako značilne za koroške razmere, da bo treba o njej spregovoriti še posebno besedo. Danes nas zanima le nova deželna vlada z gospodom Wedenigom na čelu.

Nova vlada se ni bistveno spremenila razun mogoče v tem smislu, da je z novim VdU-članom dobila še bolj izrazito nacionalističen izraz. Zato koroški Slovenci od nje pač ne moremo pričakovati zboljšanja našega narodnega stanja. To je tudi čisto jasno povedano v proglašeni nove vlade.

Wedenig v proglasu ponavlja stare obrabljene fraze o stoletnem mirnem sožitju obeh narodov na Koroškem. O mirnem sožitju pač lahko govorijo samo tisti, ki zgodovine koroških Slovencev ne poznajo ali je nočejo poznati. Mi si mirno sožitje predstavljamo vsekakor drugače, kakor je zgledalo v zadnjih letih, ko so morale stotine naših družin v izseljeništvu, ko so najboljši naši sinovi trpeli v KZ-tih in ko je ena sama glasna beseda v materinščini našega človeka lahko spravila v zapor. O tem vladni proglas ne ve povedati ničesar, pač pa nasprotno pomiluje naciste, češ, „da ne morejo biti stalno državljani druge vrste“. Mi nikaikor ne odobravamo in nismo nikdar odobraval ukrepov proti neobremenjenim zapeljanim nacističnim pristajšem, vemo pa in poudarjamo, da jih je na Koroškem še mnogo nezakazanih, ki so zakrivali številne zločine nad našim ljudstvom in s tem onemogočili mirno sožitje. Na to dejstvo tukaj opozarjamo, ker proglas deželne vlade in gospoda deželnega glavarja o tem zavestno molči, pač pa zato govori o „stranki iredentistov“ in o „zapeljanih ljudeh“. Gospoda deželnega glavarja in deželno vlado v tej zvezi opozarjamo, da so se smeli volitev udeležiti le po zakonu dovoljene stranke in da nikakor nimajo pravice imenovati vse one, ki so ostali kljub vsemu pritisku zvesti svojemu narodu in svo-

Naše orožje je resnica zato bomo zmagali

Predzadnji četrtek je sprejel maršal Tito dopisnike „Tanjuga“ vseh ljudskih republik in jim položil na srce, da je njihova dolžnost, da se do največje mere poglobijo v smisel sedanje socialne spremembe v Jugoslaviji.

„Vi ste predstavniki tiska socialistične države“, je poudaril maršal Tito, „ki je v polnem poletu socialne spremembe in v katerem se delajo ogromni naporji za doseg določenih ciljev. Zaradi tega morate iti naprej s časom, hkrati pa se morate odlikovati v prikazovanju stvarnosti in graditve socializma v naši državi in v prikazovanju težkoč, na katere zadevamo. Pokazati pa morate vsem množicam tudi uspehe, ki jih dosegamo.“

Razume se, da tudi v socialističnih državah obstoja tisk, ki nikakor ni v skladu s socialističnim duhom. Gre za tisk Informbiroja, ki tekmuje, kdo bo metal več blata na Jugoslavijo. Toda to vas ne sme odvrniti od vaše poti niti ne povzročiti, da izgubite tla pod nogami. Kar pišejo oni, ne sme na vas vplivati niti vaš pripravi do tega, da bi sledili njihovu

gledu in jim odgovarjali z istimi izrazi in pisali v istem tonu kakor oni.

Ne, naš tisk mora obdržati visoko to raven! Biti mora globoko moralen, prikazovati mora resnico in biti ogledalo tistega, kar se godi pri nas; ne sme pretiravati niti olepševati. Kratko: naš tisk mora biti resnični socialistični tisk! Naša sila je namreč tudi v tisku, zlasti v kolikor razpolagamo s tako važnim činiteljem, kot je naša ravna pot, pravičnost naše stvari in čistost naše vesti. Nimamo nobenega vzroka, da bi stvari preoblikovali, da bi dajali dokaze nervoznosti in se posluževali istih sredstev, s katerimi nas blatijo in obrekujejo. Poročati moramo o resnici, kakoržna je!“

Maršal Tito je nato v svojem govoru opozoril na junake dela, ki jih ima danes Jugoslavija in katerih lice mora pokazati svetu predvsem tisk.

„Vidite, da smo ostali sami in da imate vi, naši novinarji in naši mladi dopisniki, ves svet proti sebi: eni lažejo z ene strani, drugi z druge in ne vemo, kateri laže bolj. Toda vi imate v svojih rokah močno orož-

je, in to je naša resnica in naša stvarnost. Zagotavljam vam, da bomo zmagali, kajti drugače biti ne more.“

Ohraniti moramo globoko privrženost našim načelom! Ne bomo se odrekli kritiki kapitalističnega sistema niti obsojanja laži, ki jih širijo proti nam! Dejal sem, da smo danes sami; toda to je le deloma res, v kolikor že vidimo, da se napredne sile sveta vedno bolj prepričujejo o naši ravni poti in o utemeljenosti naše borbe.“

Ko je nato pokazal maršal Tito na razne laži informbiroja, je nadaljeval: „Znan vam je ljudski pregovor, ki pravi, da se razburja le tisti, ki izgublja. Mi pa ničesar ne izgublamo! Enotnost naših narodov je neuničljiva, je neuklonljiva volja vsega našega delavstva, da vztraja v današnji borbi. Zaradi tega ni vzroka za omahovanje! Za neodločneže in malodušneže pa ni mesta pri nas v času, ko se je 80 odstotkov ljudi naše države odločilo korakati do kraja in ne popustiti, ko vse naše ljudstvo v celoti in vsi naši delavci delajo naravnost čudeže pri naporih za zmago naše pravične stvari.“

Avstrijski delavci v borbi proti izkoriščanju

Zadnje tedne se je vedno pogostejše dogajalo, da so posamezni trgovci veletrgovci samovoljno dvigali cene predvsem pri življenjskih potrebščinah in živilih, kar je med ljudstvom in v prvi vrsti med delavstvom povzročilo vedno večjo bedo in pomanjkanje. Medtem ko so se cene življenjskih potrebščin vedno bolj dvigale, so ostale mezde in plače na isti višini, na višini, ki je že prej omogočala delovnemu človeku edino toliko, da si je mogel nabaviti samo najpotrebnejše stvari.

Da bi si delavstvo izboljšalo svoj obupni položaj, se je pričelo po vsej

Avstriji gibanje za povišanje plač in mezd ter za znižanje cen življenjskih potrebščin. Po vseh obratih raznih industrijskih panog so delavci in nameščenci pričeli s stavkanjem in s protestnimi zborovanji, s katerih pošiljajo resolucije in protestirajo proti nadaljnji protiljudski in izkoriščevalski politiki. Med drugimi so v začetku tega meseca pričeli stavko delavci in nameščenci vseh obratov sladkorne industrije. Enotna in vztrajna borba vseh delavcev je prisilila lastnike posameznih podjetij, da so vsaj delno ugodili zahtevam delavstva.

Takoj za delavci sladkorne industrije so pričeli stavko delavci drugih industrijskih panog, predvsem kovinske in rudniške industrije na Nizjem Avstrijskem in Štajerskem.

V zadnjih dneh se širi stavkovno gibanje vedno bolj in prehaja na vse panoge industrije in gospodarstva po vsej Avstriji. Delavci in nameščenci zahtevajo doklade od 200 do 600 šilingov kot premostitev najhujše bede ter izenačenje plač in mezd s povišanimi cenami. Na Koroškem zahtevajo draginjski doklado v višini 500 šilingov predvsem delavci obrata Kestag v Borovljah. V večini obratov se bori delavstvo za izboljšanje življenjskih pogojev enotno in ne glede na politično usmerjenost in prav v teh obratih so lastniki prisiljeni, da ugodijo upravičenim zahtevam delavstva.

Na čelu protestnega gibanja v Avstriji stojijo delavci kovinske industrije, ki so pripravljeni, svojo odločno borbo voditi do popolnega uspeha, kakor so izjavili na svojem protestnem zborovanju kovinski delavci v Floridsdorfu in Stadlau-u.

Protestno in stavkovno gibanje širrom Avstrije ponovno dokazuje protiljudsko politiko avstrijske vlade, ki je s svojimi zloglasnimi pogodbami o cenah in mezdah na eni strani privredla avstrijsko delavstvo v popolno bedo in strašno pomanjkanje, na drugi strani pa vedno zagovarjala izkoriščevalski pohod veletrgovcev, tovarnarjev in veleposestnikov. Hkrati pa to gibanje prikazuje, kako močno je delavstvo, ako je združeno v enotni borbeni fronti, napram kateri je tudi vlada brez moči.

jemu jeziku, iredentiste samo zaradi tega, ker niso hoteli hoditi njihove renegatske poti. Ti bodo dosledno zahtevali pravice in enakopravnost, pa če proglas deželne vlade še tako molči o tej najvažnejši nalogi na Koroškem, ki že stoletja čaka rešitve.

Rešitev slovenskega vprašanja nikakor ne obstoja v lepih frazah in v številnih zahvalah raznim zaslužnim možem za ohranitev nedeljivosti dežele, temveč obstoja v resnični enakopravnosti vseh deželanov, da ne bodo Slovenci stalno državljani druge vrste. Rešitev obstoja v tem, da ne bo več za Slovence razlik pri dodelitvi subvencij in gradbenih dovoljenj, da ne bo več razlik pri odmerjavi zaukazanih oddaj, da ne bo več potujčevanja in raznarodovanja naše mladine v šolah in da ne bo več zapostavljanja našega človeka pri uradih in javnih ustanovah.

Koroški Slovenci imamo zgodovinske skušnje in dober posluh za razne izjave koroških oblastnikov. Zato nas proglas nove deželne vla-

de vznemirja. Dejstvo da, že predno so sploh priznali kakšno pravico nam Slovincem, spet rabijo besede in nazive o „iredentistih“, kaže, da nikakor nimajo resne volje, da bi končno enkrat rešili naše narodno vprašanje. Nasprotno vse kaže, da hočejo ponovno hoditi v narodnostni politiki po stopinjah Maier Kaibitscha in nacistov, ki so za vse svoje ukrepe proti koroškim Slovincem imeli izgovor, da so to „iredentisti“. Toda že mnogokrat smo poudarili, da se je ta pot izjalovila in da je ta način reševanja narodnega vprašanja na Koroškem obsojen na smrt in ga je moralo obsoditi kot zločin celo avstrijsko sodišče. Mi bomo vsekakor budno stali na straži in se bori-li proti vsakemu podobnemu poizkusu nasilnega reševanja naših teženj. Če hoče nova vlada z nami-gom o „iredentizmu“ obnoviti staro protislovensko politiko, ji z vso odločnostjo povemo: politika raznarodovanja, šovinizma in nasilja nikdar ne more ustvarjati mirnega sožitja, temveč more roditi le odpor.

Jugoslovanski narodi bodo z delom proslavili obletnico republike

Delovni kolektivi v vseh panogah jugoslovanskega gospodarstva bodo s tekmovanjem proslavili šesto obletnico rojstva nove Jugoslavije. Zastavili so si veliko nalogo, da do 29. novembra izpolnijo svoj letni plan.

Tako se med mnogimi drugimi pripravljajo na tekmovanje za izpolnitev plana do 29. novembra tudi gozdni in lesno-žagarski ter predelovalni kolektivi lesne industrije. Posamezni kolektivi v tej panogi so že pokazali z delom, da je plan mogoče doseči. Tako je gozdno gospodarstvo Bled že v začetku meseca novembra izpolnilo celotni plan. Tudi lesno podjetje Ilirska Bistrica, tovarna glasbil v Mengšu, tovarna igrač v Novem mestu in tovarna finega pohištva v Trzinu so letošnji proizvodni plan že izpolnili. Ti pomembni rezultati pa so posledica uvajanja novih metod in oblik dela, predvsem brigadnega načina dela in tekmovanja za večjo storilnost. V tem tekmovanju tekmujejo tudi lesno industrijski obrati, in sicer: v katerem lesno-industrijskem obratu bodo najprej dosegli letni plan do 29. novembra, kje bodo vključili največ delavcev v brigadni način dela, kateri obrat bo oddal največ lesa za izvoz, v kateri proizvodni brigadi bo najboljše urejena notranja organizacija. Tudi gozdarska avtopodjetja se pridružujejo tekmovalcem v gozdarstvu, prevoznikstvu in lesno-industrijskih obratih. Tekmovanju za izpolnitev plana do 29. novembra se pridružujejo tudi podjetja za promet z lesom. Tekmujejo v tem, da bodo planske naloge izvoza čimprej izpolnjene in da bodo odpremili vse zaloge lesa tudi iz združenega sektorja.

Močno tekmovanje, ki je zajelo vso gozdarsko in žagarsko proizvodnjo, kaže že velike uspehe. Posamezna podjetja, gozdne brigade in lesno-industrijski obrati napovedujejo še medsebojno tekmovanje. Borba, da bo plan v tej panogi izpolnjen do 29. novembra, dokazuje visoko politično zavest vseh delovnih ljudi Jugoslavije.

Delavci v železarni na Jesenicah so si zastavili veliko nalogo in že danes s ponosom ugotavljajo: na Dan republike bo pričela obratovati v jeseniški železarni valjarna debele pločevine.

Mestno podjetje „Svilanit“ v Kamniku je lokalno podjetje, ki je bilo ustanovljeno leta 1948. Izdeluje samoveznice (kravate), svilene šale, rute itd. Za enkrat je to edino podjetje te vrste v državi. Kolektiv tega podjetja, ki si je zadal nalogo, da bo izpolnil letni plan do 29. novembra, je finančni plan dosegel že 4. novembra; proizvodni plan za letošnji pa je dosegel 4. novembra. Poleg tega je v zadnjih mesecih izboljšal kvaliteto in sortiment izdelkov.

Volitve v obratne svete

V vseh industrijskih obratih Avstrije so v zadnjem času volitve v obratne svete, kjer delavstvo voli svoje zastopnike v sindikate. Pri teh volitvah nastopa tako imenovani levi blok z enot. listo, katere nosilci so poleg komunistov tudi socialisti. Reakcionarno vodstvo SPOe seveda povsod skuša, da bi razbilo to enotnost, kar mu je tudi v več primerih uspelo. Toda delavstvo, ki se bori danes za izboljšanje svojega položaja, je po večini spoznalo, kdo je njegov zastopnik in kdo se v resnici odločno bori za koristi delavstva. Zato pa voli pri volitvah v obratne svete kljub razbijaškemu delovanju desnih socialistov v veliki meri za enotno listo.

Poseben uspeh pri volitvah v obratne svete so dosegli nosilci enotne liste pri volitvah v Donawitzu,

V zagorskem premogovniku so delavci obljubili, da bodo delali tudi v prostem času za čimprejšnjo izpolnitev plana. Dan republike bodo delavci proslavili s tem, da bodo do 29. novembra opravili po 16 do 24 ur prostovoljnega dela.

Zadruga v mariborski oblasti bodo 29. november pravnovala v otvoritvijo novih združenih domov in novih gospodarskih poslopij.

V Trbovljah so se sestali člani brigad, člani sindikata in Partije. Mladinska brigada Vladislava Žunka je ob tej priložnosti napovedala tekmovanje brigadi Mihe Marinka. Tekmovali bodo, kdo bo imel boljšo delovno disciplino, boljšo kvaliteto premoga, kdo bo imel večji učinek

Po konferenci „treh“ v Parizu

Po končani konferenci zunanjih ministrov Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Francije, ki je bila pred kratkim v Parizu, so objavili poročilo, v katerem zatrjujejo, da je skrb treh ministrov ohraniti in utrditi mir. Predmet konference je bil proučevanje odnosov Nemčije z Evropo, položaj v Nemčiji in njihova politika glede Nemčije.

Zunanji ministri so tudi ponovno poudarili svojo politiko, ki so jo opredelili v okupacijskem statutu in ki teži za tem, da prepusti Nemčiji v veliki meri „svobodno odločanje v nemških zadevah“. Trije ministri smatrajo dalje za potrebno podpreti „vključitev nemškega ljudstva v evropsko skupnost“. Končno so zunanji ministri dali visokim komisarjem navodila in pooblastila, da izvedejo omenjene cilje konference.

Visoka zavezniška komisija pa je po seji izdala poročilo, v katerem pravi, da bo odslej „zahodna nemška vlada prevzela odgovornost za pogajanja in trgovinske sporazume ter plačila med zahodno Nemčijo in inozemskimi državami. V bodoče bo zahodna Nemčija lahko prosto pošiljala ali sprejemala vabila na pogajanja, ko bo določen datum, ko bo zahodna Nemčija začela prevzemati to odgovornost“.

Kakor je znano, je pobudo za konferenco treh ministrov dal Bevin, ki je bil mnenja, da je treba revidirati

Ameriški načrti z Zahodno Nemčijo

Kaj podrobnega o sklepih treh zunanjih ministrov ni znanega, vsekakor pa se iz raznih izjav da sklepati, da je imel Adenauer in nemški imperializem ob ameriški podpori popolno zadoščenje. Demontiranje vojne industrije v Nemčiji bo skoraj popolnoma prenehalo. V polnem ob-

na moža in pri delu zajel večje število ljudi. Brigadirji so tekmovanje sprejeli in napovedali tekmovanje vsem brigadam spodnjega obrata. Poleg tega pa člani brigade Mihe Marinka obljubljajo, da bodo nakopali v prostem času 600 ton premoga. Trboveljčani tekmujejo, da bi bil plan izpolnjen do Dneva republike.

Mladinska delovna brigada „Razbijači obrekovanj“ v rudniku Jelašnici so obljubili maršalu Titu, da bodo dali vse sile, da bi z delovnimi zmagami prispevali k izpolnitvi plana svojega kolektiva do 29. novembra.

Tudi žolsko mladino je tekmovanje za 29. november precej razgibalo, med drugimi tudi v aktivnih kme-

politiko o demontaži nemških tovarn, ki delajo za vojno industrijo.

S tem v zvezi je prav gotovo potovanje „ministra za gospodarstvo“ zahodne Nemčije Erharda v Pariz. Francoska vlada se je sicer upirala načrtom za opustitev demontaže nemške industrije, toda verjetno je bil to namen Erhardovega potovanja v Pariz dati francoski vladi „jamstva“, da je nemško gospodarstvo pripravljeno nuditi kompenzacije za to. Razpravljali so gotovo tudi o vprašanju francoskih investicij v nemški industriji. Razgovarjali so se tudi o novi trgovinski pogodbi med obema državama, ki naj poveča pritisk nemških proizvodov na Francijo.

Pri vsem tem pa bo Francija gotovo le nekaj posrednik, ker bo kapital, ki ga bo invest. v Nemčiji, ameriš. izvora. Medtem pa se zahodna Nemčija pripravlja na sodelovanje z bodočo unijo Francije, Italije in Beneluxa. Erhard je na tiskovni konferenci javil, da je njegova vlada pristala na ta načrt. Še pred konferenco treh zunanjih ministrov je svet OECE predlagal ustanovitev takih gospodarskih unij, na konferenci pa so trije ministri izvedli „politično pripravo“. Zunanji minister ZDA je po konferenci odpotoval v Nemčijo, da postavi temelje za nadaljevanje ameriške politike v Nemčiji, na katero sta morali pristati tudi Anglija in Francija.

ratu bo ostala tudi velika industrija za proizvodnjo sintetičnega gumi-ja in bencina ter velike jeklarne „Tyssen“, ki lahko pridelajo letno 2 milijona ton jekla in katerih demontiranje je Francija zahtevala.

Prav gotovo bodo zahodno Nemčijo v kratkem vključili v zapadni vojaški blok. Postavitev zahodne Nemčije na mednarodno pozornost se je dejansko izvedla po volji ZDA, ki želijo učvrstiti položaj zahodne nemške vlade, ker so ameriški trusti vložili svoj kapital v zahodni Nemčiji. Da bi ZDA dvignile one industrijske panoge, ki delajo z ameriškim kapitalom, so pritiskale na Veliko Britanijo in Francijo, da sta pristali na ukinitve demontiranja industrije v zahodni Nemčiji. S tem bo industrija, ki jo dvigajo Amerikanci s svojim kapitalom v Nemčiji, predstavljala nevarno konkurenco britanski in francoski industriji. Če sedaj je v britanskih in francoskih krogih velika bojazen pred konkurenco zahodno-nemške tekstilne in avtomobilske industrije.

Na splošno pa je jasno, da hočejo ZDA napraviti iz zahodne Nemčije z vojaškega, političnega in gospodarskega vidika svojega najmočnejšega evropskega satelita v protisovjetskem bloku.

tijskih žol. Veterinarska žola v Kočevju je v mesecu oktobru napovedala tekmovanje vsem kmetijskim šolam v Sloveniji in je to tekmovanje tudi v celoti izpolnila. Aktiv mle-karske šole v Kranju pa je odgovoril z novo tekmovalno napovedjo za 29. november. Tudi v zidarski stroki se je mladina razgibala v tekmovanju za 29. november. Tekmovati so začeli 7. novembra in že prvi dan so dosegli dobre uspehe.

Na dan republike bo začela obratovati v Kaštelu Sušurecu pri Splitu tovarna plastičnih mas „Jugovinil“, ki bo ena izmed največjih tovarn petletke. Montažna dela v tovarni so v glavnem zaključena. Delavci se že pripravljajo na začetek proizvodnje. Dovršujejo še poslednja dela pri gradnji 10 kilometrov dolgega vodovoda. Do dneva republike bodo montirani tudi vsi stroji v veliki termoelektrarni. Parna turbina je že montirana, generator bo pa v kratkem postavljen. Delavci, tehniki in inženirji so se obvezali, da bodo posvetili vse svoje sile pravočasni dovršitvi tovarne in da bodo po potrebi delali tudi brez odmora.

V Zasavskem premogovnem bazenu so številne brigade sprejele obveznosti, ki jih bodo izpolnile do 29. novembra. V te brigade se je vključilo mnogo frontovcev — prostovoljcev, ki bodo obletnico ustanovitve republike proslavili z izpolnitvijo letnega plana in v ta namen delali v prostem času.

Tako bodo delovni kolektivi po vsej Jugoslaviji s tekmovanjem počastili največji praznik nove Jugoslavije, hkrati pa dokazali, da nobena obrekovanja in ustrahovanja ne morejo odvrniti delovnih ljudi Jugoslavije od veličastne borbe za izgradnjo socialistične domovine.

Po širnem svetu

Dunaj. — Dunajska policija je prepovedala Zdrženju demokracijnih študentov zborovanje pred univerzo, kjer so hoteli praznovati mednarodni dan študentov, ker bi to lahko ogrozilo javno varnost.

New York. Namestniki zunanjih ministrov štirih velesil so ponovno razpravljali o doslej neregiranih členih avstrijske državne pogodbe. Dosegli so nadaljnje uspehe pri razpravljanju o nemški imovini.

New York. Gospa Evgenija Anderson je bila 4. novembra zaprisežena kot prva ženska v ZDA, ki ji je bila poverjena služba veleposlanika. Ga. Anderson bo ameriški veleposlanik v Danski.

V Canberri (glavnem mestu Avstralije) bodo pričeli z razgovori med Avstralijo, Vel. Britanijo in Novim Zelandom, kjer bodo proučili tudi možnosti za pospešitev sklenitve mirovne pogodbe z Japonsko.

Peking. Kuomintangške čete so zapustile Kweiyang, glavno mesto pokrajine Kweičau. Z zavzetjem tega mesta so se razbili ostanki kuomintangskih čet na kopnem v tri skupine in namreč v skupino na severu v okolici Čunkinga, na jugu v skupino v pokrajini Kweičau in edince Kuomintanga v Jünnau. Nadalje prodirajo demokratične edince ob reki Jangce naprej in so oddaljene samo še 75 kilometrov od Čunkinga. Glavna sila demokratične vojske je osvobodila tudi cestno križišče Kiengkang. V teku jesenske ofenzive je ljudska armada zajela 120.000 mož kuomintangške armade.

Bukarešta. (Tass). Kakor poroča radijska postaja Svobodne Grčije, je izredno vojaško sodišče v Pyraus-u obsodilo osem patriotov, med njimi 4 žensk, na smrt.

Moskva. (Tass). Mornariško ministrstvo Sovjetske zveze bo odprlo še v tem letu v Leningradu mornariško akademijo. V to akademijo bodo sprejete samo osebe z dovršeno visokošolsko izobrazbo in ki so vsaj pet let služile v mornarici. Izobrazba na tej šoli bo trajala dve leti.

Pariz. (Tass). Število brezposelnih v Švici vedno bolj narašča in se je v zadnjem času potrojilo.

GOSLI

Partizanska zgodba iz zapadne Ukrajine

V nekem mestu zapadne Ukrajine, ki je še čakalo na svojo rešitev, je na ploščadi pred vhodom v cerkev sredi beračev, žrtev nemškega barbarstva, igral gosli trinajstletni fantič.

Nazovimo ga Iljuša, tega muzikanta. Čarobne so bile njegove gosli! Pod streho cerkvenega prizidka je bil razprostrl svoja krila železni golob. In ker je segala glasba do srca, se je ljudem zdelo, da bo golob zdaj, zdaj vzletel, da bo veter dvignil melodije.

Vemo: med sovjetskim ljudstvom dozoreva nešteto talentov. Vemo tudi, da jih je preračunano nasilje Nemcev pogubilo že sto in sto. O tem bomo z Nemci pred sodiščem človeštva posebej govorili.

Potrudite se zamisliti se v tega fantiča: platnene hlače, iz morske trave spleten pas, koščene roke, zagrenjene ustne otroka, ki je okusil vso bridkost otroškega gorja. V cerkev gredoči ljudje so metali pfenige v njegovo kapo s prepotenim dnem.

Pristopil je nemški oficir in prisluhnil. S palčico je potegal po goslih, rekoč: — Pojdi z menoj!

V prečni ulici je zahteval oficir legitimacijo. Na papirju je bil pečat in potrdilo: „Lucka okrajna uprava s tem potrjuje, da je Ukrajinec Ilja Petrovič Čistovnik, rojen 1930. leta, doma iz vasi Nadeždino luckega okraja, na poti v Žitomir, da poišče svojega očeta, ki je v taborišču vojnih ujetnikov“.

Si ga našel? — je vprašal oficir — Ne, — je odgovoril Iljuša. — Kako bi ga našel? Domov se vracam. Med potjo igram pred cerkvami in tako se preživljam. Ne bodite hudi gospod ...

Pojdiva, — je dejal oficir. Prišla sta v kantino — v gumno, zidano poslopje, kjer so oficirji na fronto namenjenih čet pili gališko vodko. Natakariče v kratkih krilih in z belimi pečkami na glavah so jim stregle. Za točilno mizo je gospodarila debela Nemka s korenjasto rdečico na licih in zaspanimi očmi, rejena od nakradene slanice.

Iljuša so postavili na nizek podij, pod fuhrrerjevo sliko. Pijani oficirji so v svoji objestnosti kričali nanj: — „Halo!“ „Wagner!“ — „Chopin!“ Kakor vemo, so okupirali Nemci Chopinove skladbe obenem z ozemljem Poljske; na črko „o“ prenesen naglas in Chopin je postal Nemec.

Iljuša je poznal Chopina po radiu. Zaigral je po spominu.

Glasba je prevzela celo svinjske kože. Nemci so poslušali, kimali in šepetali: „Kolosalno!“ Debeluhasta krčmarica za točilno mizo je odrezala trideset gramov kruha in ga vrgla goslarju pod noge. „Chopin!“ so tulili pijani oficirji. „Še enkrat Chopin!“ In potem je moral Iljuša še vsak dan zabavati Nemce, spat je pa hodil v mesto, kjer je, kakor je dejal komandantu, živel njegov zelo stari ded.

Zelo stari ded je stanoval v predmestju, v hišici pod kožatim topolom, ni pa bil Iljušin ded. Bil je samo naš sovjetski ded, ki so v njegovo hišico zahajali kurirji partizanskega odreda. Zdaj je sedel pri delu s pipo v ustih komandir diverzantske čete partizanskega odreda. Po njegovi zaslugi je bil pred dobrim tednom dvajset kilometrov od mesta porušen železobetonski most.

Iljuša je skrbno položil futral svojih gosli na klop, se pretegnil in dejal: — Dovolite raportirati vam, tovariš komandir! — Dovoljujem najprej objeti komandirja, — je odgovoril le-ta. Fantiča je tresla mrzlica. Bilo je kaj raportirati!

Po raportu je položil komandir na mizo zavitke razstreliva, detonator in vžigalno vrstico. Ded je odšel na dvorišče, stopil v senco topola in prisluhnil, če bi se morda ne oglašili v temni prečni ulici tuji koraki.

Kmalu je stopil na dvorišče komandir odmaknil je desko v ograji in zlezal skozi odprtino. Zažumela je suha trava. Zatrkljal se je kamenček po tleh in vse je utihnilo.

Starček se je vrnil v hišico. Iljuša mu je pripravljaj posteljo. Sebi je poslal kar na klopi, blizu okna — okna niso zapirali na zapah. Ded je zazdehal in vprašal: — Truden si, kajne, fant? — Kaj še! — je odgovoril Iljuša. Ali gre vse v redu? — Vse gre gladko. — No in hvala bogu! — je dejal ded. To je bilo vse, kar je hotel vedeti.

Čez dan je Iljuša zopet igral Chopina pod fuhrrerjevimi brčicami dvornega norca. Pred kantino so se ustavljali vedno novi avtomobili. Oficirji so se valili iz njih in odhajali v kantino. Iljuša je igral. Kar je zavaljeni polkovnik zaripljega, s krvjo zalitega obraza srdito sunil z nogo v stol.

— Ali vam ne ugaja goslanje tega fantiča? — je vprašal začudeno komandant kantine in se globoko priklonil. To vam je pravo čudo.

— Njegovo goslanje mi ugaja, — je zagodrnjal polkovnik, — ne ugaajo mi pa njegove oči. To so oči strupene kače, pripravljene ugrizniti človeka.

Komandant je vzravnaval hrbet in zakričal na Iljušo:

— Ne glej gospodov oficirjev, kadar igraš! Glej v tla!

Pogasiti mržnjo v otroških očeh? Kdo pa jo je zanetil? Kdo je zastrupil v otroškem srcu zrna radosti, da ne bodo nikoli vzklija v veselje ljudem? Kdo je zaplodil v tem srcu čustvo neutешenega maščevanja?

Glejte, uničena Iljušina otroška leta, razprostrta pred menoj liki grenka vrsta nesreč, trpljenja, ponižanj, bede in izgub. Bili so časi, ko nebo njegovih otroških let še ni poznalo neviht. Poznalo je samo bedo. Doraščal je v družini, kjer je bilo mnogo otrok in mnogo gladovanja, pasel je gosi in hodil pod okna gosposke hiše poslušat, kako gospa ob spremljevanju učitelja iz prestolnice gosla. In glasba mu je božala dušo. Gosi so ščipale gosposko pšnico, a fantičeva duša je rasla, ni pa še mogla spoznati svojega genija. Deček je zbral gosi in krenil k reki. In zapela je njegova piščalka. Toda tako lepo ni pela, kakor gosli v gospejinih rokah. Ni pa bil njen genij višji: njene gosli so bile boljše od pastirjeve piščalke.

Potem 17. septembra 1939 pa se je življenje obrnilo k sreči. Gospa je odpotovala, kakor v zemljo se je vdrl gospod. Gosposko zemljo so dobili tisti, ki so jo obdelovali. Oče je postal predsednik vaškega sovjeta. Odprli so šolo. Iz radijskega zvočnika je zadonela nad zeleno gališko vasi co glasba iz vseh kotičkov sveta. Učitelj je prinesel iz mesta gosli in položil lok med drhteče Iljušine prste. Strune so zazvene. Deček je prebledel. Potem je postal zvok močnejši. Struna je zapela. To še ni bila glasba, pač pa njena jasna slutnja. Polna je tekla počasi liki potok, zajezen z blatom in mahom. Kar je postala gibčna liki bič. Učitelj se je obrnil od okna.

— Kaj takega še nisem doživel, — je dejal. — Ali veš fant? Ti si bil že v zibelki glasbenik. Deček je igral na posluh vse, kar je kdaj slišal. Sklenjeno je bilo, da pojde po končani ljudski šoli na konservatorij. Šola mu je podarila gosli. To so bili meseci nepopisne sreče, toda kmalu so jih zastrli črni oblaki. Potemneli so in se povsili liki veje obžgane breze. Vas so zažgali od dveh strani. S kopic na polju, z gumna, s podov so sejali smrt mitraljezi. Nemci, Nemci! Oče je visel na vratih vaškega sovjeta. Kraj njega je visel učitelj. Na dvorišču so kričali pod biči krvnikov mati in sestre. Iljuša je pritisnil futral z goslimi na prsi in planil na vrt. Mislil je, da bo zblaznel. Sesedel se je v seno.

— Kaj takega še nisem doživel, — je dejal. — Ali veš fant? Ti si bil že v zibelki glasbenik.

Deček je igral na posluh vse, kar je kdaj slišal. Sklenjeno je bilo, da pojde po končani ljudski šoli na konservatorij. Šola mu je podarila gosli. To so bili meseci nepopisne sreče, toda kmalu so jih zastrli črni oblaki. Potemneli so in se povsili liki veje obžgane breze. Vas so zažgali od dveh strani. S kopic na polju, z gumna, s podov so sejali smrt mitraljezi. Nemci, Nemci! Oče je visel na vratih vaškega sovjeta. Kraj njega je visel učitelj. Na dvorišču so kričali pod biči krvnikov mati in sestre. Iljuša je pritisnil futral z goslimi na prsi in planil na vrt. Mislil je, da bo zblaznel. Sesedel se je v seno.

O D L O M E K

Janez Mencinger:

Oče Rok in mati Špela sta negovala sinčka Melkijada izredno ljubeznivo. Kadar je blebetava sosedka opomnila, da paglavček malo postrani gleda, je mati vselej odklonila tako sodbo, rekoč: „Seveda postrani gleda, v Ljubljano! Saj mu je sojeno, da bo gospod. Vozil se bo v svoji kočiji.“

Oče Rok je vzgajal sina po načelih svojega deda: „Otroci so kakor žrebeta: čim več, čim prosteje skače žrebe, tem iskrajši bo potlej konj.“ Tako je Melkijad rasel v strahu pred bogom in pred šibo, ki je brez posla samovala za čelesnikom. Preživljal je detinstvo med dobrimi in slabimi ljudmi, med ovčami in kozli, ob žgancih in mleku. Razvijal se je po reku: mens sana in corpore sano in možgani so mu bili tako čvrsti kakor lobanje okoli njih, ki je pretrpela marsikako bunko v deških dvobojih pod lipo sredi vasi. Brez dvobojev pa ni moglo biti, ker so mladi paglavci bodočemu gospodu le preradi nagajali, pojoč mu za hrbtom: „Mleko-jed, krivogled, v kočijo sed!“

Redne šole takrat v Bohinju ni bilo. Fužinski oskrbnik je pridobil za svojo deco zasebnega učitelja in hkrati napotil nekaj imovitnejših posestnikov, da so pošiljali svoje sinove na Bistrico k njemu v šolo. Med tistimi Bohinjčki, ki so se v visokih sobah fužinskega gradiča ali pod velikansko lipo pred njim pripravljali za latinske šole in gosposki stan, je bil naš Melkijad po materini sodbi najbolj bistroumen, o po učiteljevi najbolj razposajen. Gotovo pa je imel med vsemi najtrdnjšo voljo, pogospoditi se.

V Ljubljano v šolo

Dobrih enajst let proste domače in prisiljene šolske vzgoje so privoščili Melkijadu, preden so določili, da je goden za ljubljansko mesto in za latinske šole.

Nekaj dni pred Vsemi sveti je oče Rok pričvrstil na kola kripico, podegovano za očaki, razložil vanjo dežice masla in zaseke, vrečo povejenega mesa, moke in kruha in skrinjico s sinovo obleko za svetek in petek. Vse to je zadelal s slamo. Čez je pogrnil belo prteno rjuho, na rjuho pa posadil Melkijada in dva druga dečka, ki sta se takisto dala preveriti, da se pogospodita. Nato je opremil kobilu starega bohinskega plemena s prazničnim komatom in z jermenjemo, na blesk olikanim, ter jo potisnil med težke, zakrivljene ojnice. Ko je hlapec kobilu vpenjal, je sedel oče spredaj na kripico. Za njegovim širokim hrbtom pa so segale desnice treh mater v desnice treh dečkov po slovo in tri levce na vozu so brisale solze iz oči.

Hlapec je delo opravil in pogladil kobilu po dolgi, gosti grivi. Tedaj je oče počil z bičem, da se je razlegalo v tretjo vas, kobilu je potegnila, voz je zaječal in zaropotal in potem dalje in neprestano ropotal po dolini in mimo jezera, ki je, utripaje v tankih valčkih, oponašalo solze, utrinjajoče se malim popotnikom iz oči. Voz je ropotal po spodnji dolini mimo Bistrici, kjer je dobra teta potisnila Melkijadu meden kolač v naročje, dalje mimo Nomenja, kjer so se poslovili od poslednje bohinske hiše, in končno skozi dolge, dolgočasne štenge v deželo ...

(Dalje na 4. strani)

Zdrnil se je šele, ko je bila že napočila jutranja zarja. Dvignil je glavo. Nikogar ni bilo na vasi: ne ljudi ne živine. Sicer pa tudi vasi ni bilo. Samo s pogorišč se je valil dim. Obžgana trupla sester in bratov so ležala kraj ruševin razbite peči. Vrata so bila zgorela — oče in učitelj sta ležala na tleh, oči so jima bile iztekle.

Tedaj je zbežal Iljuša na polje. V daljnem borovem gozdu je živel očetov tovariš, bradati gozdar, Iljuša je zdaj tekel, zdaj se je skrival v pšenici. Kako da ni umrl tam na polju? Kako je ohranil svojo živo dušo. Proti večeru je pritekel do gozda. Gozdarjeve kože ni bilo. Požgali so jo bili. Bradati gozdar je visel na kavljju iztegnjenih, bosih nog. Iljuša je kričnil in padel vznok.

Ponoči se je dotaknila njegove rame roka: Našli so ga partizani ...

Iljuša se je maščeval sovražniku kruto in drzno. Ko so pijani Nemci povsili glave na mize, je odšel na mračni ozki hodnik. Tam, kraj stranišča je bila shramba, polna navlake. Iljuša je previdno vstopil in skril gosli v navlako. Potem je vstopil s praznim futralom k vratom. „Heil Hitler!“ — je zaklical stražarju. — Dobro, dobro, smrkavec, je odgovoril stražar.

Zjutraj je bil Iljuša zopet pri vratih. — „Heil Hitler!“ je zaklical stražarju. Stražar je bil nov, toda po sorodstvu s fašističnimi dušami je odgovoril kakor njegov prednik: „Dobro, dobro, smrkavec, le pojdi.“ Iljuša je šel pogledat v shrambo. Tu je potegnil iz futrala razstrelivo in ga položil k steni, potem je pa položil v futral gosli in odšel v dvorano. Debeluhasta krčmarica si je popravljala na napudranih nedrjih ukradene čipke. Oficirji so že popivali pri mizah. Ze se je vil pod strop dušljivi dim njihovih cigar, že se je lesketalo v bokalih vino, nakradeno v vseh kletah Evrope. Nazdravljali so fuhrrerju, dvigali bokale za to, da bi vrag vzel Rusijo, da bi bog rešil Nemčijo, da bi razpadla zveza svoobodnih rodov, da bi kazenski odredi podavili partizane.

Dečkovi prsti so drsli po goslih. Iljuša že davno ni igral Chopina. Plešati godec ga je naučil igrati nekaj omedlih nemških popevk, nastrojenih na krokodilovo solzo. Čim bolj se je bližal konec obeda, tem bolj so bili oficirji pijani. Podli morilci, zdaj mislijo na svoje žene, drhteče od strahu v vlažnih zakloniščih! Deček je igral tisti dan tako vneto, da je debeluhasta krčmarica očitaloč si razsipnost, odrezala ne trideset temveč petdeset gramov kruha.

O tem dečku je treba napisati povest: o tem, kako so požari sežgali v njegovi duši detinstvo, o tem, kako je dozorelo v tej po požarih sežgani duši maščevanje. Med odmorom je odšel Iljuša na hodnik. V temi je otipal vrata shrambe, vstopil je in počenil. Zažarela je vžigalica. Plamenček se je dotaknil vžigalne vrvice; zasmrdelo je po dimu.

Iljuša je odšel na dvorišče. Pri vratih mu je zagrozil stražar, ljubitelj ur in sam po poklicu urar.

— Ali ti bom še zabičeval, smrkavec? Prinesi mi jutri uro, ukradi jo dedu. Če je ne prineseš — ti izpulim ušesa. — „Heil Hitler! Prinesem jo!“ — je odgovoril Iljuša in odšel požasi po ulici.

Šel je vedno naravnost, potem je pa zavil v prečno ulico in začel teči. Kar so zagrmeli za njegovim hrbtom vzbui. Za hip je objela zemljo tako močna svetloba, da se je videla na nji senca trave. Sadni vrtovi, ograje, polja ... Po vsem mestu so se odmevali strelji. V gramozni jami je čakal voz. Partizan z bičevnikom v zobeh je držal na vajetih konje.

Komandir je prijel Iljušo pod pazduho in ga postavil na voz. Voz je oddrdral.

— Dovolite raportirati vam, — je dejal Iljuša med drdranjem koles, držeč gosli v visoko dvignjenih rokah.

— Ne dovolim, — je odgovoril komandir. — Je že raportirano! Zamahnil je z roko proti mestu, nad katerim se je dvigal odmev požara.

Branko Čopić:

KOMANDANT

Že tretji, četrti dan ofenzive so mogli čutiti, kako se obroč okoli brigade počasi in neizmerno zožuje in vztrajno požira prostor, na katerem je manevrirala brigada. Najprej se je opazilo to na malenkostih: iz mesta ni bilo več časnikov in zavrtkov, kruh je prihajal z zamudo in bilo ga je premalo, kurirji so se izgubljali in se zamujali, izvidnice pa so se vedno pogostejše streljale s sovražnikovimi oddelki, ki so tipali našo moč. Končno je zmanjkalo še soli. Stari partizani so mešali z žlicami priskutno juho, resno kimali z glavami in mrmrali:

„Spet se bomo prebijali in nato marširali vso božjo noč. Povem ti, da nas bodo spet vrgli iz vasi.“

Bolnike in ranjence so poslali v votlino neke na Kozino. Vedno več jih je imelo tifus. Vso noč so bledeli, skakali s postelj in skušali nekam pobegniti, pa so se zaletavali le v tovariše, zgnetenih v tesnem, mračnem podzemskem prostoru, pod katerim je bilo čuti nevidno vodo.

Pri štabu brigade je nesel kuhar Topolič iz komandantove pisarne nazaj komaj načeto porcijo s kavo. Čehljal se je za vratom in zamišljeno govoril:

„Ljudje moji, bog ne daj, toda bojim se, da bo komandant zbolel. Glejte, od včeraj skoraj ni jedel. Polije žlico, toliko kot mačka, pa jo vrže stran.“

Strojničar Stojan, črn, mračen in redkobeseden človek, najstarejši v brigadni zaščitnici, je počasi dvignil težke obrvi in nezaupljivo meril kuharja.

„Ni mogoče, človek... Hm, slabo bi bilo, če bi sedajle zbolel prav on. Poskusi pa mu speči na ražnju jetra ali koštrunove ledvice!“

„Vse sem poskusil, tovariš, pa se niti ne zmeni.“

Med zaščitno četo se je kmalu raznesel glas, da komandantu ni dobro. Borci so nehali popevati, razgovarjali so se s pritajenim glasom in če so hodili mimo štaba, gledali s skrbjo v nizko okno kmečke hiše. Ko pa so opazili komandanta za mizo, so si olajšano oddahnili.

„Dobro je, glejte ga, za mizo sedi.“

Naslednji dan komandant ni vstal ob svoji navadni uri. Kuhar se je vračal iz štaba s skodelo mleka, bromljal čez dvorišče s svojo šepavo nogo in mleko mu je pljusalo čez rob. Srečavali so ga zaskrbljeni pogledi.

„Kaj je, Topolič, kako je komandantu?“

„Slabo, tovariš — leži. Vročino ima. Toplega mleka se ni niti dotaknil.“

Namrščeni strojničar je potegnil iz žepa nekaj zmečkanih, na kol praznih cigaret in mu jih ponudil.

„Na, nesi mu jih! Morebiti bi kadil...“

Mineval je dan, poln težke negotovosti, ki jih je tiščala kot mora. Borci iz zaščitnice so prisluškovali streljanju v bližini, molčali, smrkali in se zaman trudili, da bi se umirili na enem mestu. Bolničarka Zora, vedro in veselo dekle, je prihajala iz štaba s sklonjeno glavo, pozabila se je pošaliti s komandantovim spremmljevalcem Jovom, ko pa so jo obsuli z vprašanji, je nerada in zmedeno zamrmrala:

„Vse se zdi, da utegne biti tifus. Nič se še ne ve.“

Borci so se razšli brez besed in se pobiti vračali v sadovnjak. Nihče ni več ne govoril ne vpraševal. Kakor da jim manjka nekaj, kar je neobhodno potrebno. Zato so se čutili izgubljene in zapuščene kot otroci.

Popoldne je prispel v štab komandant prvega bataljona, okretni in živahni Milančič. Nad eno uro je ostal pri komandantu, zvečer pa so se zbrali vsi bataljoni na enem mestu in brigada se je brez borbe pomaknila navkreber in nadaljevala s pohodom proti Medgorju, da bi se

povsem izmaknila iz sovražnega obroča.

Po dolgem posvetovanju komandantov bataljonov je bilo sklenjeno, da komandanta brigade ne bodo pustili v bolnišnici, marveč ga nosili z brigado.

Ko so borci videli na koncu drugega bataljona nosila, so se pomirili. Šepetaje so obveščali drug drugega: „Glejte, tudi komandant je z nami, nosijo ga. Prav je, da ni ostal... Takoj je človeku malo lažje.“

Vzdolž brigade je po nizkem snegu, ki je še ostal na gori, večkrat stopal neutrudni Milančič ter vse zapazil in pregledal s svojim ostrim očesom. Kadar koli je šel mimo, so čutili borci nekaj neugodnega. Vsakokrat so se spomnili visoke, močne postave komandanta brigade, ki je šel ob takih prilikah ves dostojanstven miren vdolž kolone in vsakomur vlival veselo upanje, da se bo tudi tokrat končalo vse dobro in lepo.

„Čuj, ali se komandant zaveda?“ je bilo čuti zaskrbljen šepet za hrbtom brigadne zaščitnice.

Šepetanje in nerazumljivo mrmranje je presekalo prepričevalen glas:

„Da, še je pri zavesti: izdaja povelja, Milančič jih le izvršuje.“

„Dobro je, bratje“, je skrušeno vzdihnil nekdo iz teme.

Vztrajno in brez odmora je stopala brigada skozi gluho noč navkreber. Takole po polnoči pa se je na daljšem postanku raznesel glas po trudni koloni:

„Komandant stoka, onesvestil se je.“

„Stoka? Res?“

Do tega trenutka ni nihče niti mislil na goro in na položaj, v katerega je zašel, sedaj pa se je vsakdo začutil prepuščenega samemu sebi, izgubljenega v pusti in trdi Grmeč planini. Za hrbtom so imeli težko oboroženega in neusmiljenega sovražnika. Kdaj in kje je treba udariti, je vedel samo komandant, brez njega pa se je vsakdo počasi spreminjal v bojazlivca in se začenjal bati švabov.

Le eno so vedeli vsi: če bi do česa prišlo, bodo padli vsi okoli komandantovih nosil.

Strojničar Stojan je sedel na nizkem panju, držal v naročju zbrojevko, sklanjal glavo in dolgo molčal. Kuhar Topolič se je v mraku nagnil proti njemu, stremel vanj in se ga previdno dotaknil, ko ga je prepoznal.

„Si zaspal, Stojan?“

„Zaspal! Kaj ti pride na misel! Tam se bori človek za življenje, jaz pa naj bi spal! Če bi bil hotel spati, mar bi bil šel na tako pot?“

Spet je bil zaukazan pohod.

V mraku je hitel nekdo mimo kolone in komaj je spregovoril, so borci prepoznali Milančiča. Zdel se jim je čudno razburjen in negotov, glas se mu je tresel. Najbrž je tudi njega zaskrbelo komandantova bolezen.

„Vraga, tovariši, tudi Milančiča je zaskrbelo“, je zamrmral nekdo in se v temi spotaknil ob posekano deblo.

Molče, kot da je izgubila dušo, je brigada nadaljevala svoj počasni in težki nočni pohod. Čuti je bilo le kopita prenatovorjenih konj in sope-nje utrjene živine, ko se je pot nepričakovano obrnila v klanec. V temi je bilo jasno videti nosila, pokri-

ta z belo rjuho. Belila so se in plavala nad temno kolono.

„Moj bog, saj gremo kot za pogrebom“, je nekomu ušla boječa primera. Toda njegovo kratko zgovornost je naglo požrla neprijetna tišina, v kateri ni bilo slišati drugega kot samo vztrajno, pritajeno udarjenje nog.

Ob svitu je brigada dospela na visok in gol gorski greben, na katerem se je bleščal nedotaknjen sneg, ki je komaj na rahlo porumenil sij svita. Dolga, temna vrsta je obstala na čistini, da si odpočije.

Nad daljnim gorskim grebenom se je vedno bolj širila in drsela po nebu svetla rožata pahljača čistega pomladanskega razsvita. Okoli užes in po dlačicah na obrazu jih je ščegetal vzvaloven in hladen jutranji gorski zrak. Oči so prijetno počivale na mirnem belem morju megle, ki je legala po dolinah pod planino. Tam doli so vasi, blato, pogorišča in mrzki tujec — borci, glej, pa so se rešili in stoje nad vsem tem v ostri, bistri jutranji tišini. Oddahnili si bodo trenutek, dva, ko pa bo on ukazal, se bodo spet vrnili dol, v meglo in na vrhove, posejane z jarki kakor z osirji.

„Samo da on ozdravi.“

Vsakomur uhajajo oči proti nosilom, izgublajočim se v snegu. Tam se neprestano vrtita bolničarka Zora in trštati, plešasti zdravnik.

„Moj bog, le kako mu je danes?“

Nenadoma so se tam pri nosilih vsi nekam razgibali in raztrgane skupine so se začele dvigati. Po koloni je šinil nagel in vesel šepet:

„Komandant se je zavedel. Dal je povelje, da krenemo proti Hrgarju.“

Oživljena in svetla kolona je krenila dalje po nedotaknjeni snežni planoti, polni bleščečih iskric jutranjega sonca, ki je pršlo v veseljih mavričnih barvah.

V Ljubljano v šolo

Nadaljevanje s 3. strani)

Kdor gre po svetu, marsikaj izkusi. Prva skušnja je doletela naše popotnike kar v prvi vasi zunaj Bohinja, to je na Bohinjski Beli. Na vežnem pragu blizu ceste sta stala zastavna mati in droban deček. Ta je odpiral oči in usta, ko se je pomikalo proti njemu neznano, nedomače vozilo.

Kar blejski sin nekaj povpraša blejsko mater. Ta mu zašepeče na uho in deček skoži na cesto ter zakliče: „Stric, napačno ste naložili!“

„Jezik za zobe, raztrganec!“ se obrne mož na vozu, ne da bi se ozrl na dečka.

Mladi Blejec se umakne proti hiši in zakriči na vse grlo: „Bohinjska telata vozijo spomladi na semenj, a vi ste jih naložili jeseni!“

V tem trenutku plane Melkijad z voza, pobere kamen in ga zaluči proti veži, v katero je bil smuknil zabavljivec. V vežnem oknu je zažvenketalo. Naš junak se urno dvigne na voz, oče pa švigne z bičem, ne po sinu, ampak po kobili. Toda plemenita kobila, od nekdanjajena samo težke, premišljene vožnje in trdno prepričana, da sama najbolje ve, kdaj je treba hitreje potegniti, si nikakor ne da izbičati svoje značajne hladnodušnosti.

Zdaj stopi lastnica ubitega okna k vozu in zgrabi za bič in povodec. Voz obstoji in trop vaščanov ga obstopi. Žena srčno zahteva dva groša za steklo. Bohinjec je hud, Blejka še hujsa. Zatorej odgrne oče Rok svoj možnjč in odrine denar. Da bi pa nihče ne mislil, da ga je ženska ustražovala, ji poda petico za pet grošev, poudarno govoreč: „Tista slepa škrbina ni bila vredna niti počenega groša. Dam ti pa pošteno petico. Saj jo boš skoraj potrebovala za hišna okna, če ne boš svojemu paglavcu z debelo leskovko vtepla zapovedi, da v cerkvi in na cesti pri miru puščajmo poštene ljudi!“

Kobila je spet potegnila. Sin na

vozu pa je rekel sam sebi: „Dobro sva jih izplačala!“

Stopimo sedaj v Ljubljano! Tam pri mitnici na Celovški cesti so se ustavili, da se odrine užitnina. Oče Rok je ponižno povedal, da je ubog kmet in da nima na vozu drugega ko deset funtov masla v dveh dežicah, šolarsko obleko pa detelje in slame, kolikor je potrebuje nazaj grede za kobilu. Užitninar pa ni verjel, da vozi tak mož za tri dečke samo deset funtov masla. Ukazal je torej fantom, ki so sedeli na vozu kakor pribiti, naj se umaknejo. Zdaj je otipal z golo roko in z železnim drogom mnogo stvari, ki so ga jako zanimalo.

Kmet se je izgovarjal, da so mu te nenapovedane reči domače ženske skrivaj podtaknile na voz, in rohnel nad dečki, zakaj mu niso tega poprej povedali. A vse to mu ni pomagalo. Ustrelili so ga za dva goldinarja globe.

Drugo jutro se je vršilo vpisovanje v prvo latinsko šolo. Osmi ura zjutraj je bila, ko je bohinjski oče prikoračil v šolsko poslopje, pred seboj tiščeč ukaželjno trojico. Pred ravnateljstvo pisarno, tedaj še zaprto, je čakala obilna množica očetov in sinčkov, največ kmetškega stanu, gnetoč se proti vratom. Ti čakalci so že od daleč čuli škripajoče udarce moževih podkvic po kamenitem hodniku; in ko je Rok prišel do njih, je vse presenetila krepka postava, še bolj pa nenavadna oprava starožegega Bohinjca. To splošno zanimanje in čudenje je mož takoj izkoristil in se prerival proti pisarničnim vratom. Ker je ta napor našel krepak in hrupen odpor, je poprosil mož z najprijaznejšim glasom: „Možje, spustite me predse; jaz sem prišel med vami vsemi od najdalje!“

Takoj se oglasi v drugem koncu skupine suh mož v narečju, bohinjskemu najmanj podobnem, vendar znanem po vsej deželi: „Kaj bi tisto?

Saj prav zato ste prišli najzadnji. Od kod ste prikošnjači, oče?“

„Kaj treba vpraševati? Iz Bohinja sem in pripeljal sem se s svojo kobilu. Krošnjo naj drugi nosijo!“

V tem čuje za seboj krepak glas. Naš Rok se ozre: hipoma sname klobuk in zakliče dečkom: „Brž poljubite gospodu roko! To so naš prejšnji koprivniški far!“

Dečki pa so se spogledali, češ zdaj pride gromska strela na vse, ker je ta zarobljenec duhovnega gospoda dirnil s psovko „far“. Ta gospod je bil Valentin Vodnik, za francoske vlade vodja višjih ljubljanskih šol. Ker je bil pred leti prvi dušnik nove fare na Koprivniku, je dobro vedel, da beseda „far“ v Bohinju ni žaljiva. Prijazno je pogledoval vse tri Bohinjčke pred seboj, vprašal Roka, ki ga je že od prej poznal, po svojih znanih v Bohinju in mu naposled obljubil, da bo njegove dečke najprve vpisal.

Sluga je naredil ulico do pisarne. Gospod vodja je stopal skromno naprej, za njim pa je korakal oče Rok tako kožalo, da se mu niti klobuka ni ražilo sneti, ko je stopil pred vodjevo pisalno mizo. Šele znani glas izmed vrat: „Oče, rejto raz škopnik!“ ga je opomnil, kaj se spodobi.

Tretji je bil vpisan naš Melkijad. Počasi je bral Valentin Vodnik krstni list, kakor da ne verjame črkam, a zapisati je moral ime Melkijad in ne drugače. Nato je pogladil dečka po licu in mu rekel dobrovoljno: „Tvoj krstni patron je sveti papež. Škof pa mora postati Kranjec in zakaj ne bi Bohinjec! (Oča Rok je tedaj zrasel za pol glave.) Bodi torej priden in poslušen, če ne, boš vse žive dni samo mlekojed, kakor so tvoji bratje v Bohinju!“ (Oča Rok se je zdaj sklonil za pol glave.)

Gospod vodja je naročil pozdravila do znancev v Bohinju.

Oča Rok se je še tistega dne poslovil od Ljubljane in domačih prvošolcev. Ti pa so krenili na sprehod po Dunajski cesti, da so tam spet videli domačo Savo in se ozirali proti domačemu Triglavu, ki jim je bil tako mil in hkrati tako neizmerno oddaljen.

Po naši zemlji

Na Koroškem ne trpijo dvojezičnih napisov

Kdor koli pride v naše kraje, sliči na vsak korak slovensko govorico ljudje po naših dolinah se pogovarjajo slovensko, slovensko molijo in pojejo. Toda oblast skrbno pazi, da bi na zunaj nikakor ne bilo vidno, da je tukaj pretežno slovensko ozemlje. Zastonj iščeš na javnih občinskih in drugih uradih dvojezičnih napisov, ker tujec, ki bi potoval po teh občinah, nikakor ne sme dobiti vtisa, da prebivajo v teh krajih Slovenci.

Ker se oblast ni zganila, da bi svojo tolikokrat širokoustno poudarjeno enakopravnost obeh narodov tudi v resnici dokazala, so se naši ljudje, predvsem naši mladinci, poslužili svoje naravne pravice in so tu in tam na lastno roko napravili na občinske urade in druge javne prostore dvojezične napise. Toda tako imenovane „demokratične“ avstrijske oblasti so to akcijo nasilno zafirle in klicale naše ljudi na odgovor.

Toda ena majhna izjema je bila. Na čudežen način se je na občinskem uradu v popolnoma slovenski občini v Bilčovsu do zadnjega časa ohranil dvojezični napis. Do zadnjega časa, tik pred volitvami — a danes ga ni več. Čez noč je slovenski napis zginil, preplekali so ga, tako da je viden samo še nemški.

Kdo ga je odstranil? Kaj reče k temu socialistični župan, če se že to ni zgodilo z njegovo vednostjo, in kako more takšno dejanje zagovarjati po svojem socialistično internacionalnem pojmovanju o enakopravnosti vseh narodov. Poznamo duševne očete takšnih narodno nestrpnih in šovinističnih izpadov. Slovenci, ki baje živimo v demokratični državi, ki jamči vsem državljanom enakopravnost, si takega teptanja osnovnih naših pravic ne moremo in ne bomo pustili dopasti. Hočemo in zahtevamo, da bo naša eksistenca vidna tudi na zunaj v napisih na uradnih prostorih in javnih ustanovah.

Ker plačujemo iste davke in imamo enake dolžnosti kot nemški dr-

žavljeni zahtevamo tudi enake pravice. Le na podlagi popolne enakopravnosti sta mogoča mir in složno sožitje v deželi.

Spominjamo pa se dogodka, ko je kazalo avstrijskim oblastem varati javnost o „enakopravnosti“ in „pravica“ koroških Slovencev, da so se poslužili potvorbe in sleparije. V št. Jakobu v Rožu na primer se je v začetku julija t. l., ko je meščanska šola razstavlila svoja dela, pojavila po naročilu ministrstva za pouk neka filmska družba, ki je snemala tudi vas. Tedaj jim je padlo v glavo, da so za to priložnost pritrdili na poslopje „Hauptschule St. Jakob im Rosentale“ tudi slovenski napis „Glavna šola št. Jakob v Rožu“. Tu-

di nemškemu krajev. napisu „St. Jakob i. Rosental“ so pridejali slovenski napis in sam deželni glavar Wedenig je bil pri tej komediji navzoč. Yim pa so spet odnesli pete, so slovenske napise nemudoma spet odstranili.

Tak je bil „švindl“ v št. Jakobu po načelu: namen posvečuje sredstva! Vendar velja to le tako dolgo, dokler izrabljeni „švindla“ ne spozna! Motijo pa se, če imajo naše ljudstvo za neumno. Naše ljudstvo je „švindl“ že davno spoznalo in ne bo odnehalo boriti se za svoje pravice tako dolgo, da jih doseže. K najosnovnejšim pravicam avtonomnega naroda pa spadajo tudi narodni napisi v njegovem jeziku!

Ob zaključku prve sadne razstave

V torek 15. novembra 1949 je bila pri Prangarju v Zmoticah zaključena prva sadna razstava Kmečke zveze za Slovensko Koroško. Iz Šmihela nad Pliberkom, kjer je bila otvorjena 23. oktobra 1949, je prepotovala razstava večji del Slovenske Koroške in so jo naši sadjarji, kmetje, gospodinje in kmečka mladina mogli videti v Šmihelu, Dobrli vesi, št. Janžu v Rožu in v Zmoticah pri Brnci. Razstavo je obiskalo nad tisoč ljudi in kar moramo posebej

poudariti, tudi ljudski šoli v Šmihelu in v št. Janžu v Rožu s svojima zadnjima dvema letnikoma.

S tem obiskom je bil namen razstave — da poglobimo med našim podeželjem smisel za smotrno sadjarjenje, znanost in izkušnje sadjarstva ter da naš kmet spozna priporočljive sadne vrste in se seznani z raznovrstnimi potrebami v svojem sadovnjaku — v veliki meri dosežen. Žal razstave nismo mogli posredovati severnim delom Slovenske Koroške. Narodna šola v št. Rupertu pri Velikovecu, kamor smo prvotno imeli namen prenesti razstavo, je nam v zadnjem trenutku odpovedala prostore, ki nam jih je prej obljubila. Za škofiče pa razstava ni več uporabna, ker je blago vsled večkratnega prevoza utrpelo precejšnjo škodo in za razstavo ni bilo več uporabno.

Vemo in prepričani smo da, jo bo vsak, ki si jo je ogledal, znal ceniti in da bo razumel naša prizadevanja, pomagati našemu kmetu iz gospodarske zaostalosti, v kateri trpi po

Prometne nezgode v oktobru

Varnostna direkcija za Koroško javlja, da je bilo meseca oktobra pri prometnih nezgodah 13 oseb ubitih, 42 težko in 90 lažje poškodovanih. V 27 primerih je nastala znatna materialna škoda. Varnostni organi so prisodili v 3.756 slučajih kazni zaradi prestopkov prometnih predpisov. V več primerih so brezobzirni vozniki s svojim vozilom pobegnili, ne da bi se brigali za ponesrečence.

krivdi drugih. Prva sadna razstava je dokaz naših prizadevanj in odločne volje, priboriti našemu kmetu boljšo bodočnost.

Ob tej priložnosti obveščamo tudi naše sadjarje, ki so prispevali za razstavo sadje, da zaradi pomanjkanja prostorov nismo povsod mogli razstaviti vsega sadja in da naj zato, ker niso na razstavi videli vsega svojega sadja, ne bodo užaljeni.

Ob zaključku prve sadne razstave se zahvaljujemo vsem sodelavcem in sodelavcem, ki so na ta ali oni način pripomogli, da je razstava dosegla cilj, ki smo ga ji določili.

Prva sadna razstava naj odpre pot še številnim podobnim razstavam, ki jih bomo priredili, da našemu kmetu pokažemo možnosti kmečkega gospodarstva.

Delu čast in oblast!

**Kmečka zveza
za Slovensko Koroško
Pokrajinski odbor**

Celovec — Škocjan. Iskreno čestitamo novoporočenemu paru, ki je v soboto 12. t. m. sklenil zvezo za življenje. Oba zaslužna naša sodelavca, tovariš Janko Gröblacher in tovarišica Milena Mohorjeva, zaslužila, da naš list ne gre mimo tega pomembnega in veselega dogodka, ampak ga naznani naši širši javnosti, saj poznamo oba širom slovenske zemlje. Oba sta se udeležila narodnoosvobodilne borbe koroških Slovencev in sta danes marljiva in aktivna narodna delavca.

Cerkveni poročni del je bil v staroslavni gosposvetki cerkvi, kjer ju je zvezal g. kanonik Feinig, kakor je v svojem poročnem govoru dejal, ne na „kvatre“ ampak za celo življenje. Nato je bilo na nevestinem domu v Škocjanu prav pristrčno slovensko poročno slavlje ob prepevanju narodnih in partizanskih pesmi in razigrani volji sorodnikov in gostov.

Na mnoga srečna leta!

Hodiše. Vsi izseljenci, ki so bili na Hesselbergu, poznajo našega Pavla Kričaja iz Ruč pri Hodišah. O njem poročamo danes veselo novico, da se je dne 6. t. m. poročil z Antonijo Grabnar iz Hodiš. Pavel je pevec in igravec Prosvetnega društva in so mu domači pevci pri poroki tudi zapeli. Čestitamo in želimo mnogo sreče!

M. ILJIN

POVEST O VELIKEM

NČRTU

Mi začenjamo zidati na novo. Mi moramo graditi vse po najnovejših pridobitvah tehnike. Naše tovarne bodo imele najnovejše in najboljše stroje.

Gradimo na ledini.

Toda na ledini je lažje graditi.

8. Tam, kjer so taborili Kazaki

„Magnetna gora. To ni samo ena, temveč so štiri gore. Ob vznožju se začenja stepe. Na obronkih so raztresene kolibe Kazakov, ke se njih črede poleti tu pasejo.“

Tu so ležišča železa v strnjanih plasteh rude, ki so 3 — 4 metre dolge in po 2 metra široke in visoke. Ruda je izvrstne kakovosti, skoraj brez vsakršnih škodljivih primesi. Rudo predelujejo v Belorecki tovarni. Tovarna utegne predelati šele v letu dni od tega, kar izkopljejo v dveh do treh tednih. Ogromne zaloge rude leže nedotaknjene.“

To je odstavek neke zemljepisne knjige, ki je izšla nekaj let pred revolucijo.

V vznožju Magnetne gore, tam, kjer je še pred kratkim Kazak pasel svoje črede, gradijo ogromno metalurgično tovarno.

Stara Belorecka tovarna je imela 1700 delavcev.

V Magnitogorski tovarni bo delalo 11.000 delavcev. Razlika ni videti tako velika. Toda stara Belorecka tovarna je razpolagala samo s 24.000 mehaničnimi delavci (1200 HP). Tovarna Magnitogorsk pa jih bo imela 6.400.000 (320.000 HP.) — Približno tri stokrat toliko.

Takšna je razlika med tovarnami, ki so bile zgrajene pre revolucijo in med današnjimi.

Kaj bo počela v Magnitogorski tovarni ta armada mehaničnih vojakov?

Kaj je njihova naloga?

Magnetno goro, ki sestoji skoraj v celoti iz železne rude, predelati v jeklene tračnice, traverze, železne plošče in palice.

Kako se bo to zgodilo?

9. Gora, ki bo snedena

Gora Atač je eden izmed vrhuncev Magnetne gore. Na njenem pobočju so izklesane stopnice. Vsaka stopnica je visoka osem metrov.

Po stopnicah so položene tračnice, ki po njih električni vlaki prihajajo in odhajajo. Na koncu zagat delajo ekskavatorji, ki nakladajo pravkar izkapano rudo v vagone. To je bodoči Magnitogorski rudnik. Gora Atač ni še prevrtna. Toda kmalu pridejo delavci z vrtnimi stroji in dinamitom. In Atač se bo stresel pod težkimi udarci.

Kaj pa je to? se bodo vpraševali ljudje. Kje streljajo iz topov?

To ni streljanje iz topov, jim bodo odgovorili. Na gori Ataču kopljejo rudo z dinamitom.

Železne zverine — ekskavatorji bodo snedli goro Atač. Pobrali bodo vso rudo. Kos za kosom, stopnjo za stopnjo. Vedno niže in niže bo padal vrhunec gore, vedno globokeje se bodo stopnice zarile v njeno telo. Tona za tono se bo gora preselila v tovarno, v plavže. In v ognjeni notranjščini plavžev bo iz rude prišlo železo za naše tovarne.

10. Testo iz premoga in rude

Ko rujejo rudo z dinamitom, nastanejo večji kosi rude in pa drobci. Drobci pa niso pripravljeni za plavže. Ako bi nasuli v plavže drobce, bi ti zadelali praznine med velikimi kosi in peč bi ugasnila.

Kaj naj naredimo z drobci? Ali jih bomo zavrgli, kakor so storili prejšnji?

Ne, tega ne bomo delali. Saj to niso smeti, to je železo. Staro železo pobiramo po hišah, železo je za nas kakor kruh, zato ga ne bomo zmetavali.

Moramo si nekaj izmisliti. Treba

je iznajti način, kako se iz majhnih koščkov rude naredijo veliki. In iznašli so ta način. Iz rudnih drobcev bomo pekli testo. Majhne kose bomo zmešali s premogovim prahom in jih bomo spekli v velikih posodah. Premog zgori, a drobci rude se sprimejo v pečene pogače. Pogače naložimo v deže, a deže pošljemo po majhni železnici gor, na vrh plavža. Ko prispe deža na vrh, se povezne in presiplje kup pogač naravnost v velikanovo žrelo — v plavž!

11. Stroj, kakršnega še ni bilo videti

V nekem leningrajskem časopisu je stalo nedavno takole:

„V tovarnah Jugostala bodo postavili peč „Bloomberg“, ki bo njena proizvodnja takšna, kakršna še ni bilo videti v Sovjetski zvezi.“

To je slabo povedano. Bloomberg sploh ni peč in ji tudi ni podoben. In ako pri nas še ne vedo, kaj je blooming, je tako zaradi tega, ker imamo pri nas še malo strojev, malo tovarn. Toda čez pet let bo vsak novinar, pa tudi vsak učenec vedel, kaj je blooming.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624-4; Za vsebino odgovarja: France Kosutnik. Tiska: Robitschek u. Co., Wien VIII., Hernalsgürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.

Da bodo kokoši tudi pozimi nesle

Važen vir dohodkov v kmečkem gospodinjstvu je v prodaji jajc in marsikatera kmetica bo v zimskih mesecih tarnala: „Če bi bilo vsaj nekaj jajc za prodati“.

Seveda je treba poskrbeti, da bomo imeli tudi pozimi jajca na prodaj. Pogoji za to so dobra pasma kokoši, svetel, prostoren in suh hlev in pravilna na beljakovinah bogata krma.

Sedaj, ko se bliža zima, seveda ne moremo nič spremeniti v pasmah kokoši in tudi v kurniku ne dovolj. Toda krmljenje lahko usmerimo na to, da bodo kokoši nesle tudi v naslednjih mesecih.

Spomladi in poleti so se hranile kokoši v veliki meri same z različnimi hrošči, muhami in njihovimi ličinkami, s črvi in polžki — sama na beljakovinah bogata krma. Zato so tudi pridno nesle. To krmo moramo zdaj nadomestiti, kajti beljakovina, ki jo potrebujejo jajca, mora dobiti kokoš s krmo. Kot beljakovina krmila za kokoši nam stoji na razpolago: posneto mleko, mesna moka, ribja moka in oljate tropine. Ribja moka, kakršno do-

bimo sedaj na trgu, za kokoši ni priporočljiva, ker vsebuje izredno veliko soli. Sol v večjih množinah je za kokoši škodljiva, za piščance pa pomeni celo smrt. Zato je boljši, če vzamemo mesno moko.

Kokošim napravimo mešano krmo in sicer dajmo k mešanici žitnega zdroba in krmskih mok 15 — 20 % mesne moke in 3 % sprane krede (Schlemmkreide). Mlajšim kokošim dajmo še nekoliko več mesne moke.

Od oljnih tropin pridejo za kokoši v poštev tropine zemeljskega oreha in zdrob sojinega ekstrakta. Če hočemo h krmi dati še tropine,

potem napravimo naslednjo mešanico:

10 — 14 % mesne moke
4 — 6 % tropin zemeljskega oreha
3 % sprane krede
77 — 85 % žitnega zdroba in krmskih mok

Poleg tega dajmo kokošim dnevno še 4 — 5 dkg zrnaste krme (oves itd.)

Zdrobljene oziroma zmlete kosti so sicer dobra dodatna krma za kokoši, a nesnosti ne zboljšujejo. Zmlete kosti pospešujejo rast kokoši, predvsem tvorbo kosti in perja.

Kako se ubranimo škrlupa in gnilobe sadja

Pod tem naslovom je v 29. številki Slovenskega vestnika z dne 9. aprila t. l. tov. Janko Pečnik objavil članek, v katerem je opozoril naše sadjarje, da v obrambo proti škrlupu (Schorf) in gnilobi (moniliji) sadja ponekod vlagajo spmladi, predno gre drevo v sok, pod kožo de-

bia bakrene ploščice po načinu okulacije in da imajo pri tem sijajne uspehe.

Učinek naj bi bil v tem, da prične drevesni sok razkrajati baker, ki naj bi, pretakajoč se z drevesnim sokom po drevesu, preprečil naselitev glivic škrlupa in monilije na drevesu.

Ta način obrambe proti tem boleznim so propagirali od leta 1947 po raznih časopisih in so tudi nekateri sadjarja napravili poizkuse.

Strokovni list „Der Pflanzenarzt“, ki ga izdaja na Dunaju Zvezni zavod za zaščito rastlin, prinaša o teh poizkusih obširno razpravo. kjer ugotavlja, da so bili kakor v letu 1948

tako tudi v letu 1949 poizkusi negativni in da je bilo sadje na teh drevesih prav tako napadeno po škrlupu in moniliji, kakor na onih, katerim niso bile vložene pod kožo bakrene ploščice oz. deblo nabito z bakrenimi žeblički.

Ti negativni rezultati so tudi razumljivi, kajti pregled vloženih ploščic jeseni 1949 ni pokazal na bakru nobenih pričakovanih sprememb razkrajanja oz. oksidacije. Deli ploščic, ki so bili novoobrezani ali opiljeni letos spomladi, so bili v jeseni še prav tako sveži, kakor spomladi, kar dokazuje, da v drevesnem soku ni snovi, ki bi razkrajevalno vplivale na baker.

Nasprotno pa je nabijanje dreves z bakrenimi žeblički pokazalo negativne posledice pri koščičastem sadju. Iz dreves se je pričela močno cediti smola — torej je drevo napadla smolikavost.

Kakor vem, je na zgoraj omenjeni članek reagiral tudi naš sadjar Janez Mikl na Ločilu in tudi vložil pri večini dreves bakrene ploščice. Zanimivo bi bilo slišati tukaj tudi njegove izkušnje, da bi imeli popolnoma jasno sliko o uspešnosti takšne obrambe proti škrlupu in moniliji.

Strokovnjaki ugotavljajo, da je zaenkrat v obrambi proti škrlupu in moniliji edino uspešno sredstvo škropljenje z bakrenimi in žveplenimi preparati in da je obramba z bakrenimi ploščicami in žeblički neuspešna, kakor je tudi neuspešno zalivanje dreves z enoodstotno žvepleno-apneno raztopino, kar so ponekod tudi poskušali.

Blaz Singer.

Če mošt noče kipeti

Letos se je utegnulo temu ali one-mu sadjarju pripetiti, da mu mošt v posameznih sodih ni hotel in noče kipeti. Dobro kipenje mošta je za njegovo kvaliteto in trpežnost seveda nujno potrebno. Kaj napravimo v takšnih primerih?

Če imamo v kleti še drug sod mošta, ki kipi, potem odvezemmo od njega nekaj škafov mošta in ga vlijemo v onega, ki noče kipeti. Včasih bo pomagalo tudi že to, če mošt v sodu s čistim drogom ali debelejšo palico dobro premešamo, da ga „prezračimo“. Prezračimo ga lahko tudi, če iztočimo iz sode nekaj škafov mošta in skrbimo pri tem, da teče mošt v širokem curku, da pride čim bolj z zrakom v dotiko. Iztočeni in „prezračeni“ mošt vlijemo spet nazaj v sod. Čestokrat pa bo vzrok nekipenja mošta premrzla klet, kar bo letos pojav pri moštu, ki smo ga zelo pozno stiskali. Mošt zahteva za kipenje toploto od 15 — 20 stopinj Celzija. Če zgoraj nave-

deni poskusi mošt ne bodo spravili do kipenja, potem vzemimo nekaj škafov mošta, ki noče kipeti, ga v čisti posodi segrejmo polagamo na 50 stopinj Celzija in ga tako toplega vlijmo nazaj v sod.

Porodna mrtvoudnost pri svinjah

To je bolezen, ki se je pri plemen-skih svinjah s pujski najbolj boji-mo. Obolela žival kaže navadno po normalnem porodu nekakšno utrujenost, vročino in trdo vime. Pujskom ne pusti sesati, nič ne žre ali le malokaj zaužije.

Čim se bolezen pojavi, pokličimo živinozdravnika, da še reši, kar se rešiti da. Navadno pa je vsaka pomoč zaman. Zato je vedno boljši, da skušamo preprečiti, da bi se mrtvoudnost sploh pojavila. V ta namen priporoča nek dunajski list:

„Tri do štiri dni pred oprasenjem damo breji svinji v krmo 10 dkg sladkornega apna (Zuckerkalk) in sicer dnevno po 3 dkg. Zdravilo do-

bimo v lekarnah ali drogerijah. Sladkorno apno je bel prašek, katerega imamo lahko v zalogi. Hraniti ga moramo na suhem.

Važno je tudi, da damo zdravilo svinji v resnici 3 do 4 dni pred porodom; sicer ne učinkuje oz. deluje nezadostno. Sladkorno apno mora namreč še pravočasno preiti v kri in povečati množino apna v krvnem obtoku.“

Poizvedovanje v vseh celovških lekarnah in drogerijah po tem „novem“ zdravilu, je bilo zaenkrat žal brez uspeha. Kazalo bi, da se mero-dajna mesta pobrigajo zanj mogo-če na Dunaju.

valo — povzročilo bo med delavstvom hudo kri! Že tako bomo morali pomesti z nekaterimi voditelji, ki so začeli rovariti za Avstrijo. Zdaj pa še ta preiskava! Ali ni, kot bi vli-val petrolej na tleče iskre?“

Narednik Kotnik je obmolnil.

Malgaj je spet pobral listek z mize, še enkrat pogledal vanj, ga spet zag-nal pod mizo, potem pa rekel:

„Povelje je povelje, čeprav idiot-sko povelje! Začnimo torej s to pro-kleto preiskavo — ali rečem ti, da morate biti previdni. Ni treba povsod nosu vtikati!“

Vsi perzonali, vsi grabni, vsi bré-govi so bili pokonci:

„Kaj pa je to? ...“

„Ali so znoreli ...“

Ozim je poiskal Drena, Dren je videl Kordeža, Kordež je videl Pa-sterka, Pasterk je videl Šantača. Po dolini so spet cvrli ljudski kurirji.

„Preiskava ...“

Soldaške in žandarmerijske pa-trulje so krožile po perzonalih in sti-kale po bajtah zapuščenih globač. Ovaduštvo se je pojavilo — prvi strup demoralizacije ...

Nadporočnik Malgaj je imel prav: legionarji so kleti in so iskali tam, kjer so bili prepričani, da ne bodo našli ničesar. Pri Pasterku je Straž-mir za opazem kozjega hleva neho-te naletel na boh slanine.

„Skrijte to stvar malo bolje!“ je zašepetal Pasterku in odgnal patru-ljo na drugo stran.

(Dalje)

Odredba deželnega glavarja o zaježitvi ohromelosti svinj

Z 11. novembrom 1949 je stopi-la v veljavo odredba deželnega gla-varja št. 76.390-8/49 o zaježitvi kužne ohromelosti svinj.

Po tej odredbi je prepovedan iz-voz živih in zaklanih svinj, kakor tudi surove svinjine in surovih iz-delkov iz svinjskega mesa iz nasled-njih okrajev: okraj Celovec in me-sto Celovec, okraj Beljak in mesto Beljak, okraj Velikovec in okraj št. Vid.

V teh okrajih:

- a) se mora pri prodaji in izme-njavi svinj v območju ene ob-čine dobiti živinski list;
- b) so trgovanje s svinjami, svinjski trgi, ogledi in razstave svinj prepovedani;
- c) morajo živinski in mesni pre-gledovalci kakor pri doma-čem klanju tako tudi pri klan-ju v mesnicah brezpogojno pregledati svinje pred zakol-jem tudi še žive in jih pre-iskati;
- d) mora vse v sili zaklane svi-nje pregledati in preiskati pristojni živinozdravnik.

Kršitve te odredbe so po zakonu o živinskih kužnih boleznih kaznive.

Divji kostanj - važno jesensko krmilo

Večinoma dobi pri nas živina v sedanjem času preveč razne zelene krme, pesnega in repnega perja ter druge zelenjave, katero ne utegne-mo ali pa ne znamo konzervirati za zimski, suhi čas. Zaradi tega je vse govedo sedaj več ali manj driska-vo. Škodljivo drisko pa lahko pre-prečimo s česlovino divjega kosta-nja. Treba je živino nanj samo na-vaditi. Kravam ga damo na dan lah-ko po 2,5 kg, mladi živini, ovcam kozam in svinjam po ½kg. Da omi-limo učinek čreslovine in zapira-nja, stolčeni ali zmleti kostanj kake-tri dni izlužimo v vodi. Tudi s ku-hanjem delovanje čreslovine ubla-žimo.

Ako bi hoteli večje množine ko-stanja hraniti za poznejši čas, bi ga morali plitko nasuti in prelopatiti.

Redilna vrednost kostanja je po škrobni vrednosti ali pitovni spo-sobnosti skoraj enaka ječmenu.

Petruh postane legionar

Na gradu na Raynah je nadpo-ročnik Malgaj s širokimi koraki ho-dil po sobi sem in tja in klet. Na mizi je ležal bel listek, ki ga je zdaj pa zdaj vzel v roke, a ga koj spet ježno zalučal nazaj in še dalje hu-dobavčil.

„Pri Narodnem svetu so menda znoreli! — jaz naj zdaj začnem s preiskavo proti plenilecem v pre-vratnih dneh? Moji legionarji naj zdaj začno iskati po bajtah stare in prazne konzervne škatle? ... Ko bi drugega dela ne imeli! A Celovec je še zmiraj v nemških rokah! Lepa reč — tako povelje!“

Narednik Kotnik, ki je nepre-mično sedel pri svoji mizi v kotu, je že nekajkrat zahrkal, ker je ho-tel s tem vzbuditi nadporočnikovo pozornost.

Šele čez nekaj časa se je Malgaj obrnil k njemu:

„Kaj praviš ti?“

Legionar narednik Kotnik je bil

domačin in je imel rodbinske zveze z najvplivnejšimi člani Narodnega sveta.

„Po mojem mišljenju ima to tu-di svojo dobro stran. Stvar mora-mo gledati s politične strani.“

Malgaj se je široko razkoračil pred njim, ga skoraj pomilovalno po-gledal in s prezirljivim glasom pov-zel:

„Politična stran! Ti mi poješ isto, kar mi je snoči pel župnik Rep — tisti župnik Rep, ki te gleda, kot bi mu črvi lezli iz nosa. Vi vsi tako po-jete! Toda rečem ti, vi imate kurjo pamet! Za nekaj magnetov se boji-te, ki so jim delavci upravičeno iz-praznili magacine ... Te bi radi pri-dobili, množice pa odbili! — Kdor misli, da so dogodki zadnjih dni po-vzročili grabežljivost, ropazelnost, dobičkarstvo, ta se moti! Motiv je bil čisto drug: srd nad stoletnim po-nižanjem, to je vodilo množico! Vi pa iščete zajca za čisto drugim gr-movjem ... Toda to nam bo škodo-